

Nemzeti
Közzszolgálati Egyetem
Vezető-és Továbbképzési Intézet

DR. VESZPRÉMI BERNADETT

Adatvédelem, információszabadság

Budapest, 2014

A tananyag az ÁROP-2.2.19-2013-2013-0001 Elektronikus képzési és távoktatási anyagok készítése című projekt keretében készült el.

Szerző:

© Dr. Veszprémi Bernadett 2014

Kiadja:

© NKE, 2014

Felelős kiadó:

Patyi András
rektor

Nemzeti Fejlesztési Ügynökség
www.ujszechenyiterv.gov.hu
06 40 628 628

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

I. RÉSZ: AZ ALAPFOGALMAK TISZTÁZÁSA

Az adatvédelem és az információszabadság első ránézésre két eltérő, egymással ellentétes fogalom. Az adatvédelem lényegi eleme az adatok biztonságos megőrzése, illetéktelen személyektől való védelme. Az információszabadság ezzel szemben adatok, információk megismerhetőségét, a közérdekű adatok nyilvánosságát, az állampolgárok tájékoztatási kötelezettségét hordozza magában.

A személyes adatok védelme és az információszabadság az adatkezelés két pólusát jelenti. A személyes adatok védelme aktív és passzív jogként értelmezhető. A magánszemély magánszférájának és a vele kapcsolatos adatoknak a megőrzését és jogszerű védelmét, illetve az ezekkel való szabad rendelkezést foglalja magában, míg az információszabadság kapcsolódik egyrészt a véleménynyilvánítás szabadságához, másrészt a közérdekű adatok nyilvánosságának igényét fejezi ki.

Az információs önrendelkezés joga több, mint a személyes adatokkal való rendelkezés. Jelenti egyrészt az önkifejezést, a rejtőzködést, a megismerést és a nem tudás jogát. Önkifejezést abban az értelemben, hogy az egyén döntheti el, a rá vonatkozó ismeretek közül mit és hogyan közöl a külvilággal, mit kíván megosztani. Rejtőzködést, azaz joga van bizonyos információkat önmagáról eltitkolni. Megismerést, azaz a tájékoztatás és tájékozottság jogát. És végül a nem tudás joga az ismeretektől való elzárkózást foglalja magában.

Az információszabadság a véleménynyilvánítás szabadságának előfeltétele abban az értelemben, hogy megalapozott vélemény kialakításához szükséges a vonatkozó információk megismerésének lehetősége. Ha közös elemeket keresünk az adatvédelem és az információszabadság fogalma között, azok az adat és az információ. Ezek nem szinonim, hanem egymást kiegészítő fogalmak. Az **információ** a tágabb fogalom, magában foglalja az adatot is, de emellett képek, jelek összessége, amely valaki számára új ismeretet, értéket hordoz, függetlenül annak megszerzési módjától vagy továbbításától. Az **adat** általában valamilyen szám vagy számsorozat, esetleg tény, eredmény, amely rögzíthető, valakihez vagy valamihez kapcsolható és annak megismerését, jellemzését segíti elő.

Az információszabadság a véleménynyilvánítás szabadságának előfeltétele. „Az elektronikus közzétételnek (...) azokra az adatokra kell kiterjednie, amelyek (...) biztosítják azok átlátható, demokratikus működését, a közéleti kérdésekben a véleménynyilvánításhoz nélkülözhetetlen információkhoz való hozzájutást”. Az Alkotmánybíróság szerint „az információszabadság (...) a feltétele a bírálat jogának, a kritika szabadságának, a szabad véleménynyilvánításnak”¹.

Az információs önrendelkezési jog és alapvetően a személyes adatok védelme (adatvédelmi jogi biztosítékok, szabályok) a nemzetközi egyezményekben már a 70-es évektől nevesítetten megjelenik. Az Emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezményben még csak közvetetten jelenik meg a személyes adatok védelme és a magánszféra részeként védi az információs magánszférát. Az Egyezmény kifejti, hogy „mindenkinek joga van arra, hogy a magán- és családi életét, lakását és levelezését tiszteletben tartsák. E jog gyakorlásába hatóság csak a törvényben meghatározott, olyan esetekben avatkozhat be, amikor az egy demokratikus társadalomban a nemzetbiztonság, a közbiztonság vagy az ország gazdasági jóléte érdekében, zavargás vagy bűncselekmény megelőzése, a közegészség vagy az erkölcsök védelme, avagy mások jogainak és szabadságainak védelme érdekében szükséges.”² Az Emberi Jogok Európai Bírósága az adatvédelmet a magán- és családi élet védelmének garanciájaként kezeli.

A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya értelmében „senkit sem lehet alávetni a magánéletével, családjával, lakásával vagy levelezésével kapcsolatban önkényes vagy törvénytelen beavatkozásnak, sem pedig a becsülete és jó hírneve elleni jogtalan támadásnak. Ilyen beavatkozás vagy támadás ellen mindenkinek joga van a törvény védelmére.”³

Az Európai Unió Alapjogi Chartája már elkülönítve kezeli a magánélet, magánszféra védelmét (privacy) és a személyes adatok védelmét.⁴ A 7. cikk szerint „mindenkinek joga van ahhoz, hogy magán- és családi életét, otthonát és kapcsolattartását tiszteletben tartsák.” A 8. cikk értelmében a személyes „adatokat csak tisztességesen és jóhiszeműen, meghatározott célokra, az érintett személy hozzájárulása alapján vagy valamilyen más, a törvényben rögzített jogos okból lehet kezelni. Mindenkinek joga van ahhoz, hogy a róla gyűjtött adatokat megismerje, és joga van azokat ki-

1 Lásd bővebben a 34/1994. (VI.24.) AB határozatot és az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény 37.§-hoz fűzött indokolást.

2 Egyezmény az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről 8. cikk. www.europanacns.hu/pdf/Emberi_jogok.pdf

3 Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya 17. cikk. <http://www.menszt.hu/layout/set/print/content/view/full/203>

4 Bár alapvetően az információs önrendelkezés (amelynek garanciája a személyes adatok védelme) a privacy egyik, információs oldalát képviseli, hiszen a fizikai önrendelkezés az adatvédelem terén nem értelmezhető.

A személyes adatok védelmét az Alkotmánybíróság sem hagyományos védelmi jogként, hanem információs önrendelkezési jogként (azaz azonosítva) értelmezi (15/1991. (IV.13.) ABH) annak aktív oldala, azaz az önálló döntéshozatalhoz való jog miatt.

javíthatni.” A Charta azt is rögzíti, hogy ezen szabályok tiszteletben tartásának ellenőrzésére független hatóságot kell felállítani.⁵

„Valamennyi alapjogcsoportban találkozhatunk információs szabadságjogi tartalmú alapjogokkal. E jogok ugyanis hagyományosan nem információs jogként értelmezett alapvető jog tartalmában is felbukkannak... Ezek a (...) nevesített alapvető jogok végső soron az egyén önrendelkezési jogának egy-egy elemét emelik ki... Az alapvető jogok tételes joggá válásának második hullámára is jellemző az információs tartalmú alapjogok megjelenése, elsősorban a kulturális jogok körében. Erre a korszakra tehető az alapvető jogok biztosításában az állam korábban nagyobb mértékű szerepvállalására vonatkozó igény megfogalmazódása és ennek jogi kifejeződése is, amelynek egyik következménye az emberi jogoknak a magánszemélyek közötti viszonyokban való érvényesülésével kapcsolatos állami feladatok megjelenése.”⁶

Magyarország Alaptörvényének adatvédelmet közelebbről érintő rendelkezései:

- * Mindenkinnek joga van személyes adatai védelméhez, valamint a közérdekű adatok megismeréséhez és terjesztéséhez. A személyes adatok védelméhez és a közérdekű adatok megismeréséhez való jog érvényesülését sarkalatos törvénnyel létrehozott, független hatóság ellenőrzi.⁷
- * Mindenkinnek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Magyarország biztosítja a demokratikus közvélemény kialakulásához szükséges szabad tájékoztatás feltételeit.⁸

Mint azt látni fogjuk, a jog sok adatfajtát ismer és ezeket különböző jogi védelemben részesíti, eltérő jogi eszközöket biztosít megismerhetőségük, illetve védelmük érdekében. Ennek következtében az adatvédelemre és az információszabadságra vonatkozó szabályokat nem csak egy jogszabályban találjuk meg. A vonatkozó jogszabályokat részletesebben a II. rész mutatja be. Előljáróban azt fontos rögzíteni, hogy az Alaptörvény alapján mindkét téma törvényi szabályozást igényel.

Az Alaptörvény végrehajtására és az információs önrendelkezési jog és az információszabadság biztosítása érdekében, a személyes adatok védelmét, valamint a közérdekű és a közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez és terjesztéséhez való jog érvényesülését szolgáló alapvető szabályokról, valamint az ezen szabályok ellenőrzésére hivatott hatóságról az Országgyűlés 2011-ben megalkotta az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvényt (továbbiakban: Info tv.). Az adat fogalmát jogszabály nem határozza meg általános jelleggel, azonban a szabályozás használja e fogalmat. Előírások vonatkoznak az adatgyűjtés módjaira, az adatkezelés elveire, illetve a szabályozás továbbá adatfajtákat definiál. Ezzel szemben az információ fogalmát rögzíti jogszabály (az elektronikus kereskedelemről szóló törvény).

Az adatvédelmi (illetve titokvédelmi) joganyag által ismert adatfajták a következők:

- * személyes adat,
- * közérdekű adat,
- * bűnügyi személyes adat,
- * különleges adat,
- * közérdekből nyilvános adat,
- * minősített adat.

Az Info tv. két alapvető adatfajtát ismer: a személyes adatot és a közérdekű adatot. Az elsőt védelemben kívánja részesíteni adatkezelés (-gyűjtés, -rögzítés, -tárolás, stb.), adatfeldolgozás során, míg a közérdekű adatok nyilvánossága, hozzáférhetősége, megismerhetősége érdekében tartalmaz szabályokat. Az Info tv. magát az adat és információ fogalmát nem határozza meg.

Az Info tv. alapján **személyes adat** az érintettel kapcsolatba hozható adat – különösen az érintett neve, azonosító jele, valamint egy vagy több fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző ismeret –, valamint az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés.⁹ A személyes adat e minőségét az adatkezelés során mindaddig megőrzi, amíg kapcsolata az érintettel helyreállítható (azaz az adatkezelő rendelkezik azokkal a technikai feltételekkel, amelyek a helyreállításhoz szükségesek). A személyes adat kezelése vagy önkéntes (az érintett hozzájárulásán alapuló) vagy kötelező (törvény vagy - törvény felhatalmazása alapján - önkormányzati rendelet rendelheti el). A személyes adatok kezelésénél speciális esetet képez a közszereplés, mert a közszereplés során közzölt vagy nyilvánosságra hozott személyes adatok tekintetében az adatkezeléshez történő hozzájárulást megadottnak kell tekinteni.

5 Európai Unió Alapjogi Chartája 7-8. cikk., <http://eur-lex.europa.eu/hu/treaties/dat/32007X1214/hm/C2007303HU.01000101.htm>

6 Szabó Máté Dániel: Az alapjogok információs jogi rétege. szabomat.hu/tanulmany/Az_alapjogok_infos_jogi_retege.pdf

7 Alaptörvény VI. cikk (2)-(3) bekezdés.

8 Alaptörvény IX. cikk (1)-(2) bekezdés.

9 Info tv. 3. § 2. pontja.

A személyes adat speciális fajtája a *különleges adat*, amely a faji eredetre, a nemzetiséghez tartozásra, a politikai véleményre vagy pártállásra, a vallásos vagy más világnézeti meggyőződésre, az érdek-képviseleti szervezeti tagságra, a szexuális életre, az egészségi állapotra, a kóros szenvedélyre vonatkozik, és ebbe a körbe tartozik a bűnügyi személyes adat is.¹⁰ A különleges adat tekintetében a törvény többletfeltételek teljesülését írja elő, annak jellege miatt: Kezeléséhez írásbeli hozzájárulás, bizonyos esetekben pedig Alaptörvényben biztosított alapvető jog érvényesítése, a bűncselekmények megelőzése vagy üldözése vagy nemzetbiztonsági, honvédelmi érdek, vagy közérdeken alapuló cél szükséges.¹¹

Bűnügyi személyes adat a büntetőeljárás során vagy azt megelőzően a bűncselekménnyel vagy a büntetőeljárással összefüggésben, a büntetőeljárás lefolytatására, illetve a bűncselekmények felderítésére jogosult szerveknél, továbbá a büntetés-végrehajtás szervezeténél keletkezett, az érintettel kapcsolatba hozható, valamint a büntetett előéletre vonatkozó személyes adat.¹²

A személyes adat az egyénhez kötődik, őt azonosítja, jellemzi, ezért védendő. Ezzel szemben a *közérdekű adat* tekintetében nem a védelmen van a hangsúly, hanem közérdekűsége miatt a nyilvánosság biztosításán. Az Alaptörvényben is deklarált alapvető jog az információkhoz való hozzájutás, azok megismerése és ennek garanciáit rögzíti az Info tv. A **közérdekű adat** az Info tv. szerint az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy kezelésében lévő és tevékenységére vonatkozó vagy közfeladatának ellátásával összefüggésben keletkezett, a személyes adat fogalma alá nem eső, bármilyen módon vagy formában rögzített információ vagy ismeret, függetlenül kezelésének módjától, önálló vagy gyűjteményes jellegétől, így különösen a hatáskörre, illetékességre, szervezeti felépítésre, szakmai tevékenységre, annak eredményességére is kiterjedő értékelésére, a birtokolt adatfajtákra és a működést szabályozó jogszabályokra, valamint a gazdálkodásra, a megkötött szerződésekre vonatkozó adat.¹³

A *közérdekből nyilvános adat* a közérdekű adat fogalma alá nem tartozó minden olyan adat, amelynek nyilvánosságra hozatalát, megismerhetőségét vagy hozzáférhetővé tételét törvény közérdekből elrendeli.¹⁴ Ilyen adat a közfeladatot ellátó szerv feladat- és hatáskörében eljáró személy neve, feladatköre, munkaköre, vezetői megbízása, a közfeladat ellátásával összefüggő egyéb személyes adata, valamint azok a személyes adatai, amelyek megismerhetőségét törvény előírja.¹⁵

Ha a közérdekű vagy közérdekből nyilvános adat minősített adat, akkor nem ismerhető meg. A **minősített adat** lényege, hogy nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése, módosítása vagy felhasználása, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé, valamint az arra jogosult részére hozzáférhetetlenné tétele valamely közérdeket közvetlenül sért vagy veszélyeztet, ezért tartalmára tekintettel annak nyilvánosságát és megismerhetőségét a minősítés keretében korlátozzák.¹⁶ (A közértehetőség kedvéért megjegyezzük, hogy a korábbi szabályozásban - az államtitokról és a szolgálati titokról szóló 1995. évi LXV. törvény - a „minősített adat” alapvetően az államtitok/szolgálati titok kategóriáknak volt megfeleltethető.) A minősített adaton kívüli adatok (akár a közérdekű adatok is) bizonyos esetekben szintén titokvédelem alá tartoznak, mert valamely személynek vagy szervnek érdeke fűződik az adat titokban tartásához, titokban maradásához. Ez lehet magántitok (levéltitok, hivatásbeli titok, üzleti titok), gazdasági titok (banktitok, értékpapírtitok, stb.). Az új Ptk.¹⁷ szerint a magántitokhoz való jog a személyiségi jogok közé tartozik. A titokvédelemmel külön jogszabály (a minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény) foglalkozik, míg a minősített adat védelme megsértésének büntetőjogi szankcióit a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (továbbiakban: Btk.) szabályozza, és a magántitok, levéltitok, gazdasági titok megsértése is a Btk.-ban szereplő bűncselekmény, továbbá a „személyes adattal visszaélés”, „közérdekű adattal visszaélés” is büntetőjogi tényállás.

10 Info tv. 3. § 3. pontja.

11 Info tv. 5. § (2) bekezdés.

12 Info tv. 3. § 4. pontja.

13 Info tv. 3. § 5. pontja.

14 Info tv. 3. § 6. pontja.

15 Info tv. 26. § (2) bekezdés.

16 A minősített adat védelméről szóló 2009. évi CLV. törvény 3. § 1. pontja.

17 A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény. Hatályba lép: 2014. március 15.

Önellenőrző kérdések

1. Milyen adatfajtákat ismer?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. Mi a közérdekből nyilvános adat?

.....
.....
.....
.....

3. Mely jogszabály tartalmazza a minősített adat védelme megsértésének büntetőjogi szakcióit?

.....

4. Melyek az e-ügyintézés szintjei a CLBPS ajánlás szerint?

.....
.....
.....
.....

5. Miről rendelkezik az Alkotmánybíróság 15/1991. (IV.13.) határozata?

.....

II. RÉSZ: A KAPCSOLÓDÓ HAZAI JOGI HÁTTER KIALAKULÁSÁNAK BEMUTATÁSA

Az adatvédelmet illetően 2011-ig a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (továbbiakban: Avtv.) adta meg a keretet és határozta meg a részletszabályokat. Az utóbbi években egyre nagyobb hangsúlyt kapott az Internet. Tényerésével és az elektronikus szolgáltatások körének folyamatos bővülésével azonban már nem lehetett kihagyni a jogi szabályozásból az adatok, információk elektronikus közlésének normatív rendezését és az ehhez kapcsolódó védelem eszközeinek meghatározását és a tájékoztatási kötelezettségek jogi szabályozásának az új információtovábbítási módhoz igazítását.

Ennek következtében 2006-ban hatályba lépett az elektronikus információszabadságról szóló 2005. évi XC. törvény, amely meghatározta, hogy a közfeladatot ellátó szervezeteknek hol és milyen adatok tekintetében van elektronikus közzétételi és adatmegőrzési kötelezettségük.

2011-ben ezt a törvényt és az Avtv.-t hatályon kívül helyezték és hatályba lépett az egységes szabályokat tartalmazó, jelenleg is hatályos Info tv.

Az információs társadalom kínálta új lehetőségek és technológiai vívmányok nemcsak az adatközlés folyamatát változtatták meg, hanem a kereskedelemben is új irányokat jelentettek. Megjelent az elektronikus kereskedelem, a távollevők közötti szerződéskötés és az elektronikus kereskedelmi szolgáltatásnyújtás. Ez indukálta a hazai szabályozásban az elektronikus kereskedelmi szolgáltatások, valamint az információs társadalommal összefüggő szolgáltatások egyes kérdéseiről szóló 2001. évi CVIII. törvény (továbbiakban: Eker. tv.) megalkotását.

Természetesen az itt bemutatott jelenségek nem csak hazai viszonylatban jelentkeztek és az így generált változások nem a hazai szabályozásban jelentek meg elsőként. Az elektronikus közzététel az eEurope 2005 akciótervhez¹⁸ kapcsolódó CLBPS ajánlásban¹⁹ jelent meg, mint az elektronikus ügyintézés egyik szintje²⁰. Ezt a négy elektronikus szolgáltatási szintet az 1044/2005. (V.11.) Korm. határozat is beépítette a hazai szabályozásba. Az e-kereskedelem szabályozása szintén ugyanezen uniós dokumentumokban, illetve az Európai Parlament és a Tanács 2000/31/EK irányelvében²¹ jelentkezett a tagállamok irányában elvárásaként.

Kapcsolódó jogszabályként még meg kell említeni a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényt (továbbiakban: Szjt.), a Btk.-t és a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályairól szóló 2004. évi CXL. törvényt (továbbiakban: Ket.). Három jogág három jogszabálya. Hogyan kapcsolódik a témához? A szerzői jog, mint a polgári jog része, a szerzőket és alkotásokat védi. Közvetetten az adatvédelem tekintetében relevanciával bír. Bizonyos szerzői alkotások (pl. szoftver, adatbázis) adatokat tartalmaznak, amely a szerző munkájának eredménye, ezért részesítjük védelemben (szerzői jog megsértése esetén alkalmazható polgári jogi eszközök) és ezért adunk jogokat a szerzőnek (pl. felhasználási engedély adása ellenérték fejében). A Btk. egyes adatfajtákkal való visszaélést, egyes titoksértéseket bűncselekményként nevesít, vagyis e cselekmények büntetőjogi következményeket vonnak maguk után.

A közigazgatási hatósági eljárás során a hatóság az ügyfél adatait kezeli, továbbítja, nyilvántartja, a Ket. tartalmaz erre vonatkozó rendelkezéseket, illetve az eljárási törvény – lentebb kifejtettek szerint – részletesen szabályozza az elektronikus ügyintézés, mint az adatvédelemhez kapcsolódó területet. A modul tekintetében az elektronikus ügyintézés ismertetésére újszerű volta, hagyományostól eltérő eszközei miatt kerül sor.

18 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52002DC0263:EN:HTML> COM (2002) 263 Letöltve: 2013. május 1.

19 Common List of Basic Public Services.

20 Az elektronikus ügyintézés szintjei a következők:

1. információ / hozzáférés – online információk nyújtása, portál létrehozása, adatok, ügyleírások hozzáférhetővé tétele
2. interakció – űrlapok, nyomtatványok letölthetővé tétele

Magyarországon ezek jogrendszerbe történő beépítése az elektronikus információszabadságról szóló 2005. évi XC. törvényben való rögzítésével és az elektronikus tájékoztató szolgáltatásnak a Ket.-ben való definiálásával megtörtént.

3. kétirányú interaktivitás / tranzakció – adatlapok online kitöltése, elektronikus ügyindítás
4. teljes elektronikus ügyintézés / integráció.

21 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000L0031:HU:HTML> HL L 178/1. Letöltve: 2013. augusztus 29.

adatok tekintetében a kötelező adatkezelést alapvető jog érvényesítése, a nemzetbiztonság, a bűncselekmények megelőzése vagy üldözése vagy honvédelmi érdek indokolhatja és törvény rendelheti el.²⁵

Személyes adat kezelhető akkor is, ha az érintett hozzájárulásának beszerzése lehetetlen vagy aránytalan költséggel járna, és a személyes adat kezelése

a) az adatkezelőre vonatkozó jogi kötelezettség teljesítése céljából szükséges, vagy

b) az adatkezelő vagy harmadik személy jogos érdekének érvényesítése céljából szükséges, és ezen érdek érvényesítése a személyes adatok védelméhez fűződő jog korlátozásával arányban áll.

Adattovábbítás külföldre:

A külföldre való adattovábbítás esetén a törvény többletfeltételek teljesítését írja elő:

- * az érintett kifejezett hozzájárulása és az adatkezelés általános szabályainak való megfelelés mellett
- * mind az adatkezelés, mind a feldolgozás során biztosítani kell a megfelelő szintű védelmet.²⁶

Az **adatbiztonság követelménye**²⁷ értelmében,

- * a biztonság érvényesítése során a technika mindenkori fejlettségére figyelemmel kell lenni
- * az érintettek magánszférájának védelmét biztosítani kell²⁸,
- * biztosítani kell, hogy a különböző nyilvántartásokban elektronikusan kezelt adatok ne legyenek közvetlenül összekapcsolhatók és az érintetthez rendelkezhető (az összekapcsolás tilalma),

Az **érintett** (akinek személyes adatát kezelik) **jogai:**

- * az adatkezelő tájékoztatási kötelezettsége,
 - előzetesen (az adatkezelés jogalapjáról, céljáról, időtartamáról, az adatkezelésre, - feldolgozásra jogosultakról, az adatok megismeréséről, az adatkezeléssel kapcsolatos jogokról és jogorvoslati lehetőségekről),
 - az adatkezelés folyamán az érintett kérésére.
- * helyesbítés, törlés, zárolás kérése,
- * tiltakozás személyes adat kezelése ellen,²⁹
- * jogorvoslati jog a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóságnál, illetve a bíróságnál,
- * kártérítés az érintett adatai jogellenes kezelésével vagy az adatbiztonság követelményeinek megszegésével másnak okozott kárért.

Az érintett jogait az állam külső és belső biztonsága (honvédelem, nemzetbiztonság, a bűncselekmények megelőzése vagy üldözése, a büntetés-végrehajtás biztonsága érdekében), állami vagy önkormányzati gazdasági vagy pénzügyi érdekből, az Európai Unió jelentős gazdasági vagy pénzügyi érdekéből, a foglalkozások gyakorlásával összefüggő fegyelmi és etikai vétségek, a munkajogi és munkavédelmi kötelezettségszegések megelőzése és feltárása céljából, az érintett vagy mások jogainak védelme érdekében lehet. A korlátozásnak meg kell felelnie az alkotmányossági követelményeknek, csak törvényen alapulhat és az alapjogi teszt alkalmazandó (szükségesség-arányosság).

Jogorvoslat:

Az Alaptörvény szerint a személyes adatok védelméhez és a közérdekű adatok megismeréséhez való jog érvényesülését sarkalatos törvénnyel létrehozott, független hatóság ellenőrzi.³⁰ A Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság

²⁵ Info tv. 5.§ (2) bekezdés.

²⁶ A megfelelő szintű védelem akkor biztosított, ha

a) az Európai Unió kötelező jogi aktusa azt megállapítja, vagy

b) a harmadik ország és Magyarország között az érintettek jogai érvényesítésére, a jogorvoslati jog biztosítására, valamint az adatkezelés, illetve az adatfeldolgozás független ellenőrzésére vonatkozó garanciális szabályokat tartalmazó nemzetközi szerződés van hatályban. Info tv. 8.§ (2) bekezdés.

²⁷ Az adatokat megfelelő intézkedésekkel védeni kell különösen a jogosulatlan hozzáférés, megváltoztatás, továbbítás, nyilvánosságra hozatal, törlés vagy megsemmisítés, valamint a véletlen megsemmisülés és sérülés, továbbá az alkalmazott technika megváltozásából fakadó hozzáférhetetlenné válás ellen. Info tv. 7.§ (3) bek.

²⁸ Az adatkezelési műveletek megtervezése és végrehajtása során (privacy by design).

²⁹ Az adatkezelő a tiltakozás megalapozottsága tárgyában döntést hoz. Ha az érintett az adatkezelő döntésével nem ért egyet, vagy ha az adatkezelő határidőt mulaszt, az érintett a döntés közlésétől, illetve a határidő utolsó napjától számított 30 napon belül bírósághoz fordulhat. (vö. Info tv. 21. §)

³⁰ Alaptörvény VI. cikk (3) bekezdés. Ezen változással – a korábbi szabályozáshoz képest – az Alaptörvény nem a jogokra, csak a hatóságra vonatkozóan írja elő a sarkalatos törvényi szabályozást.

Hatóság autonóm államigazgatási szerv, feladata a személyes adatok védelméhez, valamint a közérdekű és a közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez való jog érvényesülésének ellenőrzése és elősegítése. A személyes adatok védelméhez való jog érvényesülése érdekében adatvédelmi hatósági eljárást indíthat, a közérdekű adatokkal és a közérdekből nyilvános adatokkal kapcsolatos jogsértéssel összefüggésben bírósághoz fordulhat, más által indított perbe beavatkozhat.

Az adatvédelmi hatósági eljárás kizárólag hivatalból indítható. A Hatóság különösen akkor indít eljárást, ha valószínűsíthető a személyes adatok jogellenes kezelése, és ez a személyek széles körét érinti vagy különleges adatokat érint, vagy nagy érdeksérelmet vagy kárveszélyt idézhet elő.

Alkalmazható jogkövetkezmények:

- * a személyes adatok helyesbítésének elrendelése,
- * zárolás, törés, megsemmisítés elrendelése,
- * a jogellenes kezelés vagy feldolgozás megtiltása,
- * az adatok külföldre továbbításának vagy átadásának megtiltása,
- * az érintett tájékoztatásának elrendelése,
- * bírság kiszabása.

Az érintett is tiltakozhat személyes adatának kezelése ellen, ha a személyes adatok kezelése vagy továbbítása kizárólag az adatkezelőre vonatkozó jogi kötelezettség teljesítéséhez vagy az adatkezelő, adatátvevő vagy harmadik személy jogos érdekének érvényesítéséhez szükséges, kivéve kötelező adatkezelés esetén, ha a személyes adat felhasználása vagy továbbítása közvetlen üzletszerzés, közvélemény-kutatás vagy tudományos kutatás céljára történik, valamint törvényben meghatározott egyéb ok esetén.³¹ Ha az adatkezelő legkésőbb a tiltakozást követő 15 napon belül nem hoz döntést vagy az érintett az adatkezelő döntésével nem ért egyet, bírósághoz fordulhat. Ha az adatátvevő jogának érvényesítéséhez szükséges adatokat az érintett tiltakozása miatt nem kapja meg, ő is bírósághoz fordulhat az adatkezelővel szemben. A bíróság soron kívül jár el. A per elbírálása a törvényszék hatáskörébe tartozik.

A bíróság által alkalmazható jogkövetkezmények:

- * tájékoztatás megadására kötelezés,
- * az adat helyesbítésére, zárolására, törlésére kötelezés,
- * az automatizált adatfeldolgozással hozott döntés megsemmisítésére kötelezés,
- * az érintett tiltakozási jogának figyelembe vételére kötelezés,
- * az adatátvevő által kért adat kiadására kötelezés.³²

Adatvédelmi felelős:

A személyes adatok védelme, az adatvédelmi és közérdekű adatokra vonatkozó szabályok érvényesülése érdekében belső adatvédelmi felelős megbízása kötelező meghatározott szerveknél³³.

A belső adatvédelmi felelős

a) közreműködik, illetve segítséget nyújt az adatkezeléssel összefüggő döntések meghozatalában, valamint az érintettek jogainak biztosításában;

b) ellenőrzi e törvény és az adatkezelésre vonatkozó más jogszabályok, valamint a belső adatvédelmi és adatbiztonsági szabályzatok rendelkezéseinek és az adatbiztonsági követelményeknek a megtartását;

c) kivizsgálja a hozzá érkezett bejelentéseket, jogosulatlan adatkezelés észlelése esetén annak megszüntetésére hívja fel az adatkezelőt vagy az adatfeldolgozót;

d) elkészíti a belső adatvédelmi és adatbiztonsági szabályzatot;

e) vezeti a belső adatvédelmi nyilvántartást;

f) gondoskodik az adatvédelmi ismeretek oktatásáról.³⁴

³¹ Info tv. 21.§ (1) bekezdés.

³² Info tv. 22.§

³³ Az országos hatósági, munkaügyi vagy bünyügyi adatállományt kezelő, illetve feldolgozó adatkezelőnél és –feldolgozónál, a pénzügyi szervezetnél, az elektronikus hírközlési és közüzemi szolgáltatónál.

³⁴ Info tv. 24.' (2) bekezdés.

Önellenőrző kérdések

1. Melyek az adatkezelés elvei?

.....
.....
.....
.....
.....

2. Mi a NAIH?

.....
.....
.....
.....

3. Ki az adatvédelmi felelős?

.....
.....
.....

4. Mikor kezelhető személyes adat?

.....
.....
.....

5. Mikor kezelhető különleges adat?

.....
.....
.....

b. Közérdekű adatok nyilvánossága

A közérdekű adatok hozzáférhetővé tétele az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szervek és személyek kötelezettsége. A megismerés iránti igény szóban, írásban, vagy elektronikus úton nyújtható be. Az igény nem teljesítése vagy megtagadása esetén az igénylő bírósághoz fordulhat.

A közérdekű és közérdekből nyilvános adatok megismeréséhez való jog

- * honvédelmi érdekből;
- * nemzetbiztonsági érdekből;
- * bűncselekmények üldözése vagy megelőzése érdekében;
- * környezet- vagy természetvédelmi érdekből;
- * központi pénzügyi vagy devizapolitikai érdekből;
- * külügyi kapcsolatokra, nemzetközi szervezetekkel való kapcsolatokra tekintettel;
- * bírósági vagy közigazgatási hatósági eljárásra tekintettel;
- * a szellemi tulajdonhoz fűződő jogra tekintettel
- *

korlátozható törvény által.³⁵

A közérdekű adatokkal és azok közzétételével szembeni elvárások a következők: hitelesek, pontosak, naprakészek, folyamatosan hozzáférhetőek, valamint meghatározott ideig visszakereshetők legyenek.

A CLBPS ajánlásban foglaltaknak megfelelően az Info tv. és a Ket. **elektronikus tájékoztatási** kötelezettséget ír elő a közfeladatot ellátó szerveknek arra vonatkozóan, hogy mely adatokat kötelesek saját honlapjukon, a központi honlapon vagy társulás által létrehozott honlapon feltüntetni. Ezek a következők:

- * az Info tv. mellékletében meghatározott, általános közzétételi listában³⁶ szereplő, kötelezően közzéteendő közérdekű adatok,
 - szervezeti, személyzeti adatok,
 - tevékenységre, működésre vonatkozó adatok,
 - gazdálkodási adatok,

A magyarorszag.hu-t működtető Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató Zrt. (NISZ) üzemelteti a közérdekű adatok központi elektronikus jegyzékét és az egységes közadatkereső rendszert is.³⁷

2. Fejezet: Az elektronikus kapcsolattartás és ügyintézés szabályai a közigazgatásban

Az Info tv. általános jelleggel határozza meg az egyes adatfajták (személyes adatok, közérdekű adatok) kezelésére, megismerhetőségére vonatkozó szabályokat. Az egyes életviszonyokban azonban speciális szabályozásra is szükség van. Ilyen például a kereskedelem a magánszférában és a közszolgálat, mint a közszféra speciális területe. A közszolgálat azért egy külön szabályozást igénylő vetülete az adatvédelemnek és információ-szabadságnak, mivel a jogalkotó a közszolgálatban dolgozókat közhatalmi jogosítványokkal ruházta fel, így hatósági eljárás keretében, az ügyfelekügyeiben kikényszeríthető döntéseket hozhatnak. Ezekben az ügyekben az állampolgárok személyes adataival dolgoznak, ezért bizalmi jellegű, fokozott felelősséget igénylő területről van szó. Ez, illetve a számos hatósági ügyben előforduló kötelező adatkezelés és az információs önrendelkezési jog törvényi korlátozása az oka mind a jogállás (a közszolgálati tisztviselők jogállásáról szóló 2011. évi CXCV. törvény), mind az eljárás (Ket.), mind pedig az adatvédelem külön szabályozásának.

A modul tekintetében elsősorban az adatvédelemre koncentrálunk, amely téma a mai információs társadalomban új megvilágítást kapott az elektronikus szolgáltatások kifejlesztésével. Például 2004 óta már nálunk is lehetőség van

³⁵ Info tv. 27. § (2) bekezdés.

³⁶ A törvény különös és egyedi közzétételi listát is ismer. Az általános, a törvény mellékletében meghatározott lista mellett egyes ágazati jogszabályok (különös), illetve a munkáltató (egyedi) is meghatározhat olyan adatokat, amelyek honlapon való elektronikus közzététele kötelező.

³⁷ A közérdekű adatok elektronikus közzétételére, az egységes közadatkereső rendszerre, valamint a központi jegyzék adattartalmára, az adatintegrációra vonatkozó részletes szabályokról szóló 305/2005. (XII.25.) Korm. rendelet 12. § (1)-(2) bekezdés.

a kérelmek elektronikus beküldésére, és ha a technikai és pénzügyi háttér adott lesz, akár a döntések elektronikus közlése is megvalósulhat a jövőben valamennyi közigazgatási ügyben. Az elektronikus ügyintézés során az adattovábbítás védelme, a biztonságos kommunikáció garantálása fokozottan érvényesítendő terület, ezért tárgyalásától nem lehet eltekinteni. A modulnak viszont nem képezi tárgyát az általános, papír alapú közigazgatási hatósági eljárás bemutatása. **Elektronikus ügyintézés** alatt a Ket. azon eljárási cselekményeket érti, amelyek során az ügyfél vagy az ügyintézőt biztosító szerv elektronikus nyilatkozatot tesz, vagy az ügyintézőt biztosító szerv az ügyfél vagy más ügyintézőt biztosító szerv nem elektronikus nyilatkozatát elektronikus nyilatkozattá alakítja át és azt az eljárás során felhasználja.³⁸ A törvény elsősorban az eljárás során tett nyilatkozatok formájára koncentrálna, de tulajdonképpen elektronikus ügyintézés alatt magát a folyamatot értjük, a kérelem benyújtásától a döntés meghozataláig és közléséig. Nem feltétlenül történik minden lépés elektronikusan, akár az ügyfelet, akár a hatóságot nézzük, de ha bármelyik oldalon elektronikus közlés történik, már beszélhetünk elektronikus ügyintézésről.

A Ket. hatályba lépésével az elektronikus ügyintézés önálló fejezetet kapott, e szabályozási tárgykört részletesen kifejtve, majd a későbbiekben csak a keretszabályok maradtak a Ket.-ben és a részletszabályok külön törvényben (az elektronikus közszolgáltatásról szóló 2009. évi LX. törvény - Ekszt.) és az e törvényhez kapcsolódó végrehajtási rendeletben kaptak helyet. Jelenleg ismét a Ket. tartalmazza a vonatkozó szabályokat keretjelleggel, csak a legfontosabb rendelkezésekre koncentrálna. Így alapelveként rögzíti a technológiaselemlegességet, miszerint a jogi rendelkezéseket függetleníteni kell az aktuális piaci megoldásoktól, hogy ne kelljen folyamatosan módosítani a jogszabályokat.

Az adatvédelem és információszabadság a közigazgatásban két oldalról értelmezhető: hatósági és ügyféli oldalról. Hatósági oldalról ide tartozik:

az ügyfelet érintő adatok elektronikus közzététele,

- * a hatóság számára jogszabályban előírt, tevékenységére, szervezetére, működésére vonatkozó közérdekű adatok közzététele,

elektronikus közigazgatási hatósági eljárás,

- * az ügyfelek adatainak kezelése,
- * iratkezelés,
- * kommunikáció az ügyféllel,
- * kommunikáció más hatósággal.

Ügyféli oldalról az elemek a következők:

- * kommunikáció a hatósággal,
- * iratbetekintés,
- * tájékoztatás kérése.

Hatósági oldalról a különböző közzétételi kötelezettségeket már ismertettük (III. rész 1. Fejezet). Ügyféli oldalon is megjelenik a tájékoztatás lehetősége, mivel az ügyfélnek nemcsak ahhoz van joga, hogy a honlapról általános információkat szerezzen az ügye intézésével kapcsolatban, hanem kérheti azt is, hogy a már elindított ügye állásáról, az elvégzett eljárási cselekményekről a hatóságtól felvilágosítást kapjon, akár több hatósági tájékoztatást is összesítve. Ennek feltétele, hogy a hatóság ezt a szolgáltatást biztosítsa. Tulajdonképpen ez a funkció a **proaktivitás**.

Az ügyfél adatainak kezelése elektronikus kapcsolattartás esetén azt jelenti, hogy a kérelmet elektronikusan benyújtó ügyfél adatait mind a hatóság, mind a központi rendszer kezeli az általános adatvédelmi szabályoknak megfelelően. Mi is a központi rendszer és hogyan nyújtható be elektronikusan kérelem?

Kérelem jelenleg

- * hatósági ügyintézés során használható elektronikus aláírással ellátva, vagy
- * az Általános Nyomtatványkitöltő program (ÁNYK) űrlap benyújtási támogatási szolgáltatás keretében, vagy
- * az ügyintézési rendelkezésben megjelölt egyéb kapcsolattartási módon,

az elektronikus ügyintézés részletes szabályairól szóló 85/2012. (IV. 21.) Korm. rendeletben (továbbiakban: e-ügyintézési rendelet) meghatározott szabályoknak megfelelő formátumban³⁹ nyújtható be.⁴⁰

Az e-ügyintézési rendelet elektronikus aláírással ellátott dokumentum esetén legalább fokozott biztonságú elektronikus aláírás meglétét követeli meg a dokumentumban szereplő adatok igazolására. Az **elektronikus aláírás** az elekt-

³⁸ Ket. 172. § c) pontja.

³⁹ E-ügyintézési rendelet 29-34. §.

⁴⁰ E-ügyintézési rendelet 7. §.

ronikus aláírásról szóló 2001. évi XXXV. törvény (továbbiakban: Eat.) szerint elektronikusan aláírt, elektronikus dokumentumhoz azonosítás céljából, logikailag hozzárendelt vagy azzal elválaszthatatlanul összekapcsolt elektronikus adat.⁴¹ Az elektronikus aláírást a **hitelesítés-szolgáltatótól** lehet igényelni és személyes megjelenéssel, azonosítással illetve egy tanúsítvány kiállításával rendelik hozzá tulajdonosához. **Fokozott biztonságú** az elektronikus aláírás, ha alkalmas az aláíró azonosítására, egyedülállóan az aláíróhoz köthető, olyan eszközökkel hozták létre, amelyek kizárólag az aláíró befolyása alatt állnak és a dokumentum tartalmához oly módon kapcsolódik, hogy minden – az aláírás elhelyezését követően a dokumentumon tett – módosítás érzékelhető.⁴² Ha jogszabály valamely jogviszonyban írásba foglalást ír elő, e követelménynek eleget tesz az elektronikusan aláírt elektronikus dokumentumba foglalás is, ha az elektronikusan aláírt dokumentumot fokozott biztonságú elektronikus aláírással írják alá.⁴³ Ha a magánokiraton levő aláírás valódisága nem vitás vagy bizonyított, illetve a legalább fokozott biztonságú elektronikus aláírás ellenőrzésének eredményéből más nem következik, az aláírást megelőző szöveget - elektronikus okirat esetén az aláírt adatokat - az ellenkező bizonyításáig meg nem hamisítottak kell tekinteni.⁴⁴ Ha az ügyfél elektronikusan aláírással rendelkezik, kérelmét közvetlenül emailen küldheti meg a hatóságnak.

Az ÁNYK az Internetről letölthető általános nyomtatványkitöltő program, amely a központi rendszer része. Ezt az állam biztosítja ingyenesen. A kérelmet ennek segítségével kell kitölteni és az így generált fájlt kell feltölteni az ügyfélkapun keresztül és beküldeni a hatósághoz. A biztonságos továbbítást a **BEDSZ** (biztonságos elektronikus dokumentumtovábbító szolgáltatás) garantálja. Az ügyfélkapu szolgáltatásainak igénybevételéhez regisztrációra van szükség, melyet a **Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatalánál** (KEKKH), a Nemzeti Adó- és Vámhivatalnál (NAV), a fővárosi és megyei kormányhivataloknál, a járási hivataloknál és a diplomáciai és konzuli képviseleteknél tehet meg az ügyfél.⁴⁵

A regisztráció történhet:

- * személyesen a fenti szerveknél,
- * elektronikus aláírással ellátott elektronikus űrlappal,
- * aláírás nélkül, elektronikus űrlappal (ideiglenes regisztráció).

Ha valaki elektronikusan aláírással rendelkezik, akkor is regisztrálhat az ügyfélkapura, de az elektronikus aláírással történő azonosítás kiváltja a személyes megjelenést, a regisztrációhoz elég az űrlap elektronikus megküldése. Elektronikus regisztrációra aláírás nélkül is lehetőség van. Ebben az esetben a regisztráció ideiglenes, a regisztrációs szervnél való megjelenésig, az igénybe vehető szolgáltatások köre pedig korlátozott.

Az ügyfélkapuhoz elektronikus tárhely tartozik a beérkező dokumentumok fogadására és megőrzésére.

A hatóság a **hivatali kapun** keresztül kapja meg a beküldött kérelmet. A hivatali kapu regisztrációja osztott. Egy kapcsolattartó van a hatóság részéről, aki jogosultságokat ad az ügyintézőknek a hivatali kapuhoz. Az ügyintézők a kapu használatához ügyfélkaput kötelesek létesíteni, majd ezen keresztül tudnak belépni a hatóság hivatali kapujára.

Hatósági oldalon az ÁNYK párja az ÁNYT (általános nyomtatványtervező), amely révén előáll az a sablon, űrlap, amelyet az ÁNYK beolvas és kitöltésre felajánl.

Az ÁNYK, ÁNYT, az ügyfélkapu, a tárhely, a BEDSZ (Biztonságos Elektronikus Dokumentumtovábbító Szolgáltatás) és hatósági oldalon a hivatali kapu, valamint a hozzá tartozó tárhely az ÁNYK űrlap benyújtás támogatási szolgáltatás része. Az ÁNYK űrlap benyújtás támogatási szolgáltatás a www.magyarorszag.hu honlapon, az ügyfélkapun keresztül érhető el. A honlap üzemeltetése a Nemzeti Infokommunikációs Zrt. feladata.

Az ÁNYK űrlap benyújtás támogatási szolgáltatás a szabályozott elektronikus ügyintézési szolgáltatások (továbbiakban: SZEÜSZ) közé tartozik.⁴⁶ A SZEÜSZ szolgáltatók a következők: a KEKKH, a Magyar Posta Zrt. és a Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató Zrt.⁴⁷

Alapvetően a jogalkotó azért szabályozta ezen elektronikus szolgáltatásokat és tette bizonyos típusait az állam által kötelezően nyújtandóvá, hogy ezzel is biztosítsa a központi rendszeren keresztül történő adatforgalom biztonságát, az elektronikus adatok védelmét (pl. hitelesítés-szolgáltatás, kézbesítési szolgáltatás, dokumentumtárolási szolgáltatás). Mind a Ket., mind pedig az e-ügyintézési rendelet garantálja a hagyományos, papír alapú és az elektronikus dokumentumok közötti egyenlőséget, mert adott az informatikai háttér, amellyel egy elektronikus dokumentum és annak tartalma, továbbá a tárolt adatok is ugyanolyan jogkövetkezményekkel megőrizhetők, mint papír alapon.

⁴¹ Eat. 2. § 6. pont.

⁴² Eat. 2. § 15. pontja.

⁴³ Eat. 4. § (1) bekezdés.

⁴⁴ A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (továbbiakban: Pp.) 197. § (2) bekezdés.

⁴⁵ Egyes, az elektronikus ügyintézéshez kapcsolódó szervezetek kijelöléséről szóló 84/2012. (IV. 21.) Korm. rendelet 7. §.

⁴⁶ Ket. 172. § j) pontja.

⁴⁷ 84/2012. (IV. 21.) Korm. rendelet 4. §.

A kérelem elektronikus benyújtására az elektronikus aláírás és az ügyfélkapu mellett az ügyintézési rendelkezésben megjelölt módon is lehetőség van. Ennek korlátja a hatóság, azaz akkor élhet ezzel a kapcsolattartási formával az ügyfél, ha a hatóság ezt biztosítja. Az ügyintézési rendelkezés és annak nyilvántartása szintén SZEÜSZ. Az ügyintézési rendelkezést a KEKKH tartja nyilván.⁴⁸

Az elektronikus kapcsolattartás kormányzati célú hírközlési szolgáltatás igénybe vételét jelenti.⁴⁹ Ezen szolgáltatások infrastruktúrájának alapját az **elektronikus kormányzati gerinchálózat** (továbbiakban: EKG) adja. A közigazgatást tekintve a központi és területi államigazgatási szerveknek, a fővárosi és megyei kormányhivataloknak, a rendvédelmi szerveknek, és az államigazgatási feladatot vagy hatósági hatáskört ellátó helyi önkormányzati szerveknek az EKG-hoz csatlakozás kötelező és e-közzszolgáltatás nyújtása csak ezen keresztül engedélyezett.⁵⁰

Önellenőrző kérdések

1. Milyen indok alapján korlátozható a közérdekű adat megismeréséhez való jog?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. Mit értünk elektronikus ügyintézés alatt a Ket. szerint?

.....

.....

.....

3. Hogyan történhet az ügyfélkapura történő regisztráció?

.....

.....

.....

4. Milyen részei vannak az ÁNYK űrlap benyújtás támogatási szolgáltatásnak?

.....

.....

.....

5. Mely szerveknek kötelező az EKG-hoz csatlakozás?

.....

.....

48 84/2012. (IV. 21.) Korm. rendelet 3. §.

49 Ket. 160. § (3) bekezdés.

50 346/2010. (XII. 28.) Korm. rend. 4. § (1) bekezdés, 23. § (1) bekezdés.

a. Az elektronikus ügyintézés biztonsága, hitelessége

A dokumentum hatósághoz történő beérkezését követően az iratra érkeztető szám és időbélyegző kerül. Az elektronikus küldeményt a befogadási igazolásban rögzített időponttól kell benyújtottnak tekinteni.⁵¹ Elektronikus úton, nem biztonságos kézbesítési szolgáltatás igénybevételével érkezett küldemények esetében az átvevő a feladónak - amennyiben azt kéri, és elektronikus válaszcímét megadja - haladéktalanul elküldi a küldemény átvételét igazoló és az érkeztetés egyedi azonosítóját is tartalmazó elektronikus visszaigazolást.⁵²

Emellett szabályozni kell a beérkezést követően – ha nincs rajta elektronikus aláírás – az irat megváltoztathatatlanságát. Erre két mód van: a hatóság legalább fokozott biztonságú elektronikus aláírást helyez el az iraton vagy zárt dokumentumkezelő rendszerben kezeli.

Az iratok megőrzése, folyamatos nyomon követhetősége az iratkezeléssel kapcsolatos jogszabályokban meghatározottak szerint történik. A jogalkotó az iratkezelési szoftverek felépítését illetően szigorú követelményrendszert alakított ki a biztonság, archiválás, jogkövetkezmények megőrzése és a felelősség érvényesíthetősége érdekében. Közfeladatot ellátó szerv elektronikus iratkezelés esetén csak tanúsított szoftvert alkalmazhat.⁵³ A megfelelés tanúsítására kizárólag az iratkezelési szoftvert gyártó, fejlesztő, importáló, forgalomba hozó, forgalmazó, üzemeltető gazdálkodó szervezettől független, hatósági jogszabályokkal nem rendelkező, Magyarországon bejegyzett szervezet jelölhető ki.⁵⁴

Az iratok átadását, átvételét minden esetben úgy kell dokumentálni, hogy egyértelműen bizonyítható legyen, ki, mikor, kinek továbbította vagy adta át az iratot. Biztosítani kell, hogy az ügyintézés folyamata, és az iratok szervezeten belüli útja pontosan követhető és ellenőrizhető, az iratok holléte pedig naprakészen megállapítható legyen.⁵⁵ Ha a küldemény tartalma biztonsági kockázatot jelent, az átvételt meg kell tagadni.

Első lépésként az elektronikusan érkezett küldeményeket - kivéve, amely a központi rendszeren érkezett - ellenőrizni kell az iktatás előtt a megnyithatóság (olvashatóság) szempontjából. Amennyiben a küldemény nem nyitható meg az egységes közigazgatási informatikai követelmény- és tudástárban közzétett formátumokat kezelő programokkal, a küldőt az érkezéstől számított legkésőbb három munkanapon belül, az emailcíme ismerete esetén értesíteni kell a küldemény értelmezhetetlenségéről és a közfeladatot ellátó szerv által használt formátumokról.⁵⁶ Ha a küldeményen elektronikus aláírás van, annak érvényességét is ellenőrizni kell.

A hitelesség biztosítása a hatóság részéről is kötelező. Nemcsak az ügyféli kérelem elektronikus benyújtására és a döntések visszaigazolására ír elő jogszabály meghatározott feltételeket, hanem a hatóság oldaláról is csak hitelesített elektronikus dokumentum használatát engedi az elektronikus kapcsolattartás során, illetve jogi, informatikai, technikai követelményeket támaszt mind a beérkező dokumentumok őrzésére, mind a küldésre vonatkozóan. A hitelesítés történhet az aláírás időpontjában érvényes, legalább fokozott biztonságú elektronikus aláírással, az azonosításra visszavezetett dokumentumhitelesítés szerint, az iratérvényességi nyilvántartásban elhelyezéssel, vagy a hatóság zárt informatikai rendszerében felhasználás esetén külön feltételekkel.⁵⁷ Zárt rendszer esetén a hitelesség feltétele, hogy auditálással igazolt legyen a rendszer zártsága, az azonosítás alapján történő hozzáférések megfelelősége és a hitelességi információk megváltoztathatatlansága.⁵⁸ Ha a dokumentum az ügyfél által, az ÁNYK űrlap benyújtási támogatási szolgáltatás igénybevételével elkészített elektronikus űrlap, a hitelességet az elhelyezett időbélyegző érvényessége biztosítja.

A döntés elektronikus közlését illetően is speciális rendelkezéseket rögzít a Ket. az adatok biztonságának garantálása érdekében. Míg a hagyományos kézbesítés az egyetemes postai szolgáltató útján, hivatalos iratként történik és egyértelműen megállapítható, mikor minősül kézbesítettnek, addig az elektronikus dokumentumok küldése biztonságos kézbesítési szolgáltatás útján, a Magyar Posta Zrt.-vel⁵⁹, az állam által kötelezően nyújtandó SZEÜSZ-szel történik, külön kézbesítési szabályok alapján. Elektronikus kapcsolattartás esetén az elektronikus nyilatkozat az alábbiak szerint kézbesítettnek minősül, feltéve, hogy a kézbesítésére biztonságos kézbesítési szolgáltatás útján kerül sor:

51 83/2012. (IV. 21.) Korm. rend. 147. § (1)-(2) bekezdés.

52 335/2005. (XII. 29.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Keir.) 21. § (2) bekezdés.

53 A közokiratról, a közlevéltárakról és a magánlevéltári anyag védelméről szóló 1995. évi LXVI. törvény 9. § (2) bekezdés.

54 43/2013. (II. 19.) Korm. rendelet 3. § (2) bekezdés.

55 Keir. 14. § (2)-(4) bekezdés.

56 Keir. 31. § (1)-(2) bekezdés.

57 E-ügyintézési rendelet 22. § (1)-(2) bekezdés.

58 E-ügyintézési rendelet 23. § (4) bekezdés.

59 84/2012. (IV. 21.) Korm. rendelet 4. § c) pontja.

- * ha a kézbesítési szolgáltató a nyilatkozat kézhezvételét igazolja vissza, az átvétel napján,
- * ha a kézbesítési szolgáltató azt igazolja vissza, hogy a nyilatkozat átvételét a címzett megtagadta, az átvétel megtagadásának napján,
- * ha a kézbesítési szolgáltató azt igazolja vissza, hogy a nyilatkozatot a címzett kétszeri értesítése ellenére sem vette át, a második értesítést követő ötödik munkanapon.⁶⁰

A **biztonságos kézbesítési szolgáltatás** által garantált kézbesítési vélelem a jogalkotó által megkövetelt többletfeltételeknek köszönhető:

- * ha a küldőtől átvett üzenetet változatlan formában a címzett rendelkezésére bocsátották, akkor erről a feladó számára legalább fokozott biztonságú elektronikus aláírással ellátott elektronikus dokumentumba foglalt igazolásnak kell rendelkezésre állnia,
- * az üzenet és a kézbesítést igazoló okirat észrevétlenül nem változtatható meg sem a kézbesítés során, sem a kézbesítést követően,
- * az üzenet átvevője csak a címzett vagy a feljogosított helyettes átvevő lehet, és a tényleges átvevő személyét az átvétellel kapcsolatos okirat igazolja,
- * a feladónak okirati bizonyíték áll rendelkezésére (tértivevény) arról az esetről is, ha a kézbesítés a megadott időn belül sikertelen; az igazolás a megküldés időpontját és – ha azonosítható – okát tartalmazza,
- * az üzenet kézbesítési eseményére vonatkozó igazolás az átvétel esetén a címzett részéről legalább fokozott biztonságú elektronikus aláírással, vagy legalább két független azonosítási technikát (ebből egyiknél meghatározott eszköz birtoklását) igénylő azonosításra visszavezetett okmányhitelesítéssel ellátott, egyéb adatok vonatkozásában a SZEÜSZ szolgáltató részéről legalább fokozott biztonságú elektronikus aláírással hitelesített legyen,
- * a címzett számára az üzenet elkülönített, a SZEÜSZ szolgáltató felügyelete alatt álló informatikai rendszerben folyamatosan hozzáférhető legyen.⁶¹

A hatóságok felé történő kézbesítésre kizárólag biztonságos kézbesítési szolgáltatás vagy a hatóság által biztosított, közvetlen és a feltöltésnek az ügyfél felé történő hiteles igazolását biztosító felület alkalmazható.

⁶⁰ Ket. 79/A. § (1) bekezdés

⁶¹ 83/2012. (IV. 21.) Korm. rendelet 61. § (1)-(2) bekezdés.

IV. RÉSZ: A MAGÁNSZFÉRA ÉS A KERESKEDELEM VÉDELME AZ INTERNETEN

Az elektronikus úton, ideértve az Interneten folytatott magán, illetve üzleti tevékenység, e-kereskedelem biztonságának és az elektronikus környezetben az egyének, vállalkozások védelmének biztosítása érdekében az Eker. tv. tartalmaz rendelkezéseket. E részben ennek a törvénynek a főbb rendelkezéseit tekintjük át.

Az e-kereskedelem kapcsán a törvény meghatározza az alapvető fogalmakat: információ, információs társadalommal összefüggő szolgáltatás, elektronikus kereskedelmi szolgáltatás, szolgáltató, emellett részletezi a közvetítő szolgáltató fajtáit és felelőségük szabályait.

1. Fejezet: A spam-ek elleni jogi védelem

Sokszor kap az ember olyan emailt, amelyben valamilyen terméket hirdetnek kifejezetten nekünk címezve, holott mi senkinek nem adtuk meg elérhetőségünket (**spam**, azaz kéréstelen elektronikus hirdetés). Ha ez gyakran ismétlődik, akkor terhéssé válhat, amely ellen fel szeretnénk lépni. Ezt a lehetőséget az Eker. tv. teremti meg számunkra.

Az Eker. tv. kéréstelen elektronikus hirdetéssel összefüggő rendelkezéseinek megsértése esetén kérelmet a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóságnál (a továbbiakban: NMHH) lehet előterjeszteni, emellett az eljárás hivatalból is indulhat. Az NMHH a tárgybani eljárás során a következő intézkedésekre jogosult:

- * elrendelheti a jogsértő állapot megszüntetését,
- * megtilthatja a jogsértő magatartás további folytatását,
- * a jogsértés megszüntetése érdekében határozathozatal helyett hatósági szerződést köthet azzal az ügyféllel, aki vállalja, hogy felhagy a jogsértő magatartással és magatartását a hatósági szerződésben meghatározott módon hozza összhangba a kéréstelen elektronikus hirdetésre vonatkozó rendelkezésekkel,
- * felhívhatja a hozzáférés- és adatátvitel szolgáltatást, vagyis „internetszolgáltatást” nyújtó közvetítő szolgáltató figyelmét arra, hogy az elektronikus hirdető, az elektronikus hirdetési szolgáltató vagy az elektronikus hirdetés közlétevéje a közvetítő szolgáltató által nyújtott előfizetői vagy hálózati szolgáltatást jogszabálysértő elektronikus hirdetés küldésére használja,
- * ötvenezer forinttól ötszázezer forintig terjedő összegű elektronikus kereskedelmi bírságot szabhat ki.⁶²

Az NMHH továbbá - az ügydöntő határozat meghozataláig terjedő időtartamra végzésében - azonnali hatállyal megtilthatja a jogsértő magatartás további folytatását, illetve elrendelheti a jogsértő állapot megszüntetését, ha erre - az érdekeltek jogi vagy gazdasági érdekeinek védelme miatt - halaszthatatlanul szükség van. E döntése ellen önálló fellebbezésnek van helye, amelyet a Hatóság Elnöke bírál el.

2. Fejezet: A jogsértő elektronikus tartalomra vonatkozó eljárás

A másik eset, amikor egy weblapon a szolgáltató olyan információkat tüntet fel, amelyek valaki érdekeit sértik. Ez az érdeksérelem lehet többek között szerzői jogi vagy személyiségi jogi jellegű is. Az Internet ezen kívül jogi szempontból számtalan kategóriába és jogágba sorolható és tartozó jogsértés színhelye (eszköze) lehet - pl. bűncselekmény, kiskorúakra káros tartalmak -, ezek közül az Eker. tv.-ben érintett körrel foglalkozunk.

Hangsúlyozandó, hogy az alábbiakban ismertetett eljárás kizárólag szellemi tulajdon (szerzői művek, előadások, stb. és védjegyek) sérelme esetén alkalmazható.

Ha valakinek szerzői művén (előadásán, hangfelvételén, műsorán, audiovizuális művén, adatbázisán) fennálló jogát, vagy iparjogvédelmi védelem alatt álló védjegyéből eredő kizárólagos jogát a hozzáférhetővé tett információ sérti, az információ eltávolítására az Eker. tv. egy sajátos eljárásrendet, lehetőséget kínál. Ez az ún. „**notice and take down**” eljárás (értesítési és eltávolítási eljárás).

Az eljárás során első lépésként a sérelmet szenvedett fél (jogosult) teljes bizonyító erejű magánokiratba vagy közokiratba foglalt értesítésével felhívja a szolgáltatót a jogát sértő tartalmú információ eltávolítására. Az értesítésben

megjelöli a sérelem tárgyát és a jogsértést valószínűsítő tényeket, az azonosításhoz szükséges adatokat, nevét, lakcímét, illetve székhelyét, telefonszámát, valamint elektronikus levelezési címét. A szolgáltató az értesítés átvételétől az értesítésben megjelölt információhoz való hozzáférés nem biztosítása vagy az információ eltávolítása iránt tizenkét órán belül köteles gondoskodni, egyúttal az átvételtől számított három munkanapon belül tájékoztatja a jogosult jogát sértő információt biztosító igénybevevőt a sérelem jelzéséről. Ezzel egyidejűleg feltünteti, hogy az eltávolítás mely jogosult jogsértés eltávolítására felhívó értesítése alapján történt.

Az igénybevevő (aki az állítólagos jogsértő információt biztosította) nyolc napon belül teljes bizonyító erejű magánokiratban vagy közokiratban a szolgáltatónál kifogással élhet az érintett információ eltávolításával szemben, amelyben azonosítja magát és az eltávolított, illetőleg hozzáférhetetlenné tett információt és indokolt nyilatkozatot tesz arra vonatkozóan, hogy az információ nem sérti a jogosult jogait. A szolgáltató haladéktalanul köteles az érintett információt újra hozzáférhetővé tenni, és erről a jogosultat a kifogás megküldésével értesíteni, kivéve, ha az eltávolítást vagy a hozzáférés megtiltását bíróság vagy hatóság rendelte el. A szolgáltató egyik esetben sem vizsgálja, hogy az érdeksérelem valós-e, a jelzés esetén automatikusan alkalmaznia kell a „notice and take down” eljárást.

Ha az igénybevevő a jogsértést elismeri, vagy nem terjeszt elő kifogást határidőn belül vagy a kifogás nem tartalmazza a törvényben meghatározott adatokat és nyilatkozatot, a szolgáltató az információhoz való hozzáférés nem biztosításának, illetve az információ eltávolításának hatályát köteles fenntartani.

Kifogás esetén a jogosultnak (a kifogásról szóló szolgáltatói értesítéstől számított) tíz munkanapja van arra, hogy abbahagyás és eltiltás iránti ideiglenes intézkedés iránti kérelmet is tartalmazó keresetet vagy fizetési meghagyás iránti kérelmet nyújtson be a bíróságra vagy büntető feljelentést tegyen. Ha a bíróság elrendeli az ideiglenes intézkedést, a szolgáltató a határozat kézhezvételétől számított tizenkét órán belül az információhoz való hozzáférést ismételten nem biztosítja, illetve az információt ismételten eltávolítja. A szolgáltató az igénybevevőt egy munkanapon belül értesíti.

Ha a bírósági eljárás során jogerős érdemi határozat születik, a szolgáltató haladéktalanul köteles eleget tenni az abban foglaltaknak. Ha a szolgáltató az előbbiekben ismertetett eljárásnak megfelelően és jóhiszeműen járt el, nem vonható felelősségre az érintett információ eltávolításának vagy az ahhoz való hozzáférés nem biztosításának eredményes végrehajtásáért.

Önellenőrző kérdések

1. Mi biztosítja az elektronikus aláírás nélkül beérkező irat megváltoztathatatlanságát a közigazgatási szervhez érkezést követően?

.....
.....
.....
.....

2. Mikor minősül kézbesítettnek az elektronikus küldemény biztonságos kézbesítési szolgáltatás esetén?

.....
.....
.....
.....
.....

3. Mi minősül az Eker.tv. szerint az elektronikus hirdetésnek?

.....
.....
.....

4. Az Eker. tv. kéretlen elektronikus hirdetéssel összefüggő rendelkezéseinek megsértése esetén milyen intézkedéseket tehet az NMHH?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

5. Mit jelent az értesítési és eltávolítási eljárás?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

V. RÉSZ: A SZERZŐI JOG ÉS AZ INFOKOMMUNIKÁCIÓ

A szerzői jog az adatvédelem vonatkozásában elsősorban az infokommunikációs eszközök tekintetében releváns. Szerzői jogi alkotás a szoftver⁶³ és az adatbázis⁶⁴ mint az információs társadalom terméke és alapeszköze, amelyek adatokból állnak össze és adatokat kezelnek, ezért ezeket is védelemben kell részesíteni.

a. A szoftverre vonatkozó rendelkezések

A **szoftver** az Sztj. szerint a számítógépi programalkotás és a hozzá tartozó dokumentáció. A szoftver csatlakozó felületének alapját képező ötletre, elvre, elgondolásra, eljárásra, működési módszerre vagy matematikai műveletre a szerzői jogi védelem nem terjed ki.

A szerző jogai szoftver esetén eléggé korlátozottak. Az Sztj. külön fejezete tartalmazza a speciális szabályokat. Ha a szoftver munkaviszony eredménye, a szerzőt díjazás nem illeti meg. A szerző kizárólagos joga nem terjed ki a többszörözésre, az átdolgozásra, a feldolgozásra, a fordításra, a szoftver bármely más módosítására – ideértve a hiba kijavítását is –, valamint ezek eredményének többszörözésére annyiban, amennyiben e felhasználási cselekményeket a szoftvert jogszerűen megszerző személy a szoftver rendeltetésével összhangban végzi.

Szoftver és adatbázis esetén a magáncélú másolatkészítés nem engedélyezett, azonban a szoftvert felhasználó biztonsági másolatot készíthet, ha az a felhasználáshoz szükséges.

A szabad felhasználás is speciális a szoftvernél:

- * a felhasználó megfigyelheti és tanulmányozhatja a szoftver működését,
- * kipróbálhatja a szoftvert annak betáplálása, képernyőn való megjelenítése, futtatása, továbbítása vagy tárolása során abból a célból, hogy a szoftver valamely elemének alapjául szolgáló elgondolást vagy elvet megismerje,
- * kód többszörözése, fordítása esetén⁶⁵ – ha az elengedhetetlen az önállóan megalkotott szoftvernek más szoftverekkel való együttes működtetéséhez szükséges információ megszerzése érdekében – nem kell a szerző engedélye, feltéve, hogy
 - e felhasználási cselekményeket a jogszerű felhasználó vagy a szoftver példányának felhasználására jogosult más személy, vagy az ő megbízottjuk végzi;
 - az együttes működtetéshez szükséges információ az előbbi pontban említett személyek számára nem vált könnyen hozzáférhetővé;
 - e felhasználási cselekmények a szoftvernek azokra a részeire korlátozódnak, amelyek az együttes működtetés biztosításához szükségesek.

Az oktatás és tudományos kutatás érdekében történő felhasználás (előadás, szemléltetés), mint szabad felhasználási eset a szoftvernél nem engedélyezett.

A szoftver műpéldányának kereskedelmi forgalomban történő megszerzése esetén nem kötelező a szoftver felhasználására vonatkozó szerződés írásba foglalása.⁶⁶

b. Az adatbázisra vonatkozó szabályok

Az **adatbázis** önálló művek, adatok vagy egyéb tartalmi elemek valamely rendszer vagy módszer szerint elrendezett gyűjteménye, amelynek tartalmi elemeihez – számítástechnikai eszközökkel vagy bármely más módon – egyedileg hozzá lehet férni.⁶⁷ Az Sztj. csak a **gyűjteményes műnek**⁶⁸ minősülő adatbázist részesíti szerzői műként védelemben, gyűjteményes műnek nem minősülő adatbázis esetén egy speciális jogi védelmet biztosít.

⁶³ Sztj. 1. § (2) bekezdés c) pontja.

⁶⁴ Sztj. 1. § (2) bekezdés p) pontja.

⁶⁵ Ennek a felhasználásnak két korlátja van: egyrészt a háromlépcsős teszt (Sztj. 33. § (2) bekezdés), másrészt az így megszerzett információ nem használható fel az önállóan megalkotott szoftverrel való együttes működtetésen kívüli célra; mással nem közölhető, kivéve, ha az önállóan megalkotott szoftverrel való együttes működtetés ezt szükségessé teszi; nem használható fel a kifejezési formájában lényegében hasonló másik szoftver kifejlesztéséhez, előállításához és forgalomba hozatalához, sem pedig a szerzői jog megsértésével járó bármely más cselekményhez.

⁶⁶ Sztj. 58-60. §.

⁶⁷ Sztj. 60/A. § (1) bekezdés.

⁶⁸ Tartalmának összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése egyéni, eredeti jellegű. Sztj. 7. § (1) bekezdés.

A védelem gyűjteményes műnek minősülő adatbázis esetében a szerkesztőt illeti meg, hiszen több mű egyedi összeválogatásáról van szó. A gyűjteményben szereplő egyes művek szerzőit megillető jogokat a gyűjteményes művön fennálló külön szerzői jogi védelem nem érinti. Tehát önálló jogi eszközök illetik meg a gyűjteményben (adatbázisban) szereplő szerzőket és a szerkesztőt.

A törvény önálló fejezetben, a szerzői joghoz kapcsolódó jogok körében taglalja az adatbázis előállítóinak védelmére vonatkozó szabályokat. Az előállító és a szerkesztő nem feltétlenül ugyanaz a személy. Alapesetben a védelem csak a szerkesztőt, azaz az adatbázis tartalmának kialakítóját illeti meg. Az előállító a már összeállított adatbázis létrehozásáért, működtetéséért felel. Ha az adatbázis tartalmának megszerzése, ellenőrzése vagy megjelenítése jelentős ráfordítást igényelt, akkor másodlagosan az előállító is bizonyos vagyoni jogokkal rendelkezik. Többszörözés, terjesztéssel nyilvánosság számára hozzáférhetővé tétel vagy nyilvánosságához közvetítés esetén díjat kell fizetni számára.⁶⁹ A magáncélú, oktatási, tudományos kutatási célú másolás, vagy az adatbázis tartalmának bírósági, államigazgatási eljárásban való felhasználása ingyenes. Az előállítóra vonatkozó szabályokat akkor is alkalmazni kell, ha maga az adatbázis nem részesül védelemben.

Az adatbázisra vonatkozó védelem az adatbázis működtetéséhez, illetve tartalmának megismeréséhez szükséges dokumentációra is kiterjed, azonban nem terjed ki a számítástechnikai eszközökkel hozzáférhető tartalmú adatbázis előállításához vagy működtetéséhez felhasznált szoftverre.

A szabad felhasználás az adatbázis tartalmához való hozzáféréshez és az adatbázis tartalmának rendeltetésszerű felhasználásához szükséges cselekmények elvégzésére korlátozódik és itt is alkalmazni kell a háromlépcsős tesztet⁷⁰.

Az adatbázis műpéldányának kereskedelmi forgalomban történő megszerzése esetén itt sem kötelező a szerződés írásba foglalása.

⁶⁹ Sztj. 84/A. §.

⁷⁰ Ennek értelmében a szabad felhasználásra vonatkozó rendelkezések alapján is csak annyiban megengedett, illetve díjtalan, amennyiben nem sérelmes a mű rendes felhasználására és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit, továbbá, amennyiben megfelel a tisztesség követelményeinek és nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra (Sztj. 33. § (2) bekezdés).

VI. RÉSZ: AZ ADATVÉDELEM BÜNTETŐJOGI OLDALA

Az adatvédelmet érintően annak büntetőjogi vonatkozásairól is említést kell tennünk. Definiáltuk a kapcsolódó fogalmakat, meghatároztuk az adatok kezelésére és védelmére vonatkozó szabályokat a köz- és magánszférában. Az adatvédelem érvényesülését a jogalkotó annyira fontosnak tartotta, hogy egyes, adatvédelemhez köthető esetekben büntetőjogi szankciókat is kilátásba helyez jogsérelem esetére. Míg az egyes adatfogalmak és területek (pl. közigazgatási jog, szerzői jog) adatvédelmi szabályai külön-külön jogszabályban kaptak helyet, gyakran a jogsértés esetén követendő eljárást és a magánjogi szankciókat is magukba foglalva, addig a büntetőjogi oldalt egységesen a Btk. tartalmazza.

A személyes adattal visszaélés és a közérdekű adattal visszaélés Btk.-beli tényállásának szabályozása az Info tv. szerinti adatfoglalmat használja és alapesetben vétségként rendeli büntetni e bűncselekményeket.

Sui generis tényállásként, speciális elkövetővel (hivatalos személy) jelenik meg a jogosulatlan titkos információgyűjtés vagy adatszerzés, amelynek alapja a bírói engedélyhez kötött titkos információszerezés szabályainak megszegése. Törvény jogi keretek között lehetővé teszi a hatósági információgyűjtést és adatszerzést az érintettek tudta és hozzájárulása nélkül, ha azt bűncselekmény megelőzése, felderítése, az elkövető kilétének megállapítása, elfogása, bizonyítékok beszerzése indokolja. Ha az információgyűjtés a vonatkozó szabályok megszegésével, az engedély hiánya, vagy az engedély keretein való túlterjeszkedés, vagy valótlan tényállításra alapozott eljárással, az információgyűjtés, adatszerzés jogosulatlan elrendelésével, vagy engedélyezésével valósul meg, a Btk. büntetni rendeli.

A speciális adatfajták is megjelennek a Btk.-ban (szigorúan titkos minősítésű adat kiszolgáltatásával követik el a kémkedést; a minősített adat jogosulatlan megszerzése, felhasználása, jogosulatlan személy részére hozzáférhetővé, vagy jogosult személy részére hozzáférhetetlenné tétele esetén megvalósul a minősített adattal visszaélés; a nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartásban kezelt adat⁷¹ hozzáférhetetlenné tétele esetén pedig a nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartás elleni bűncselekmény miatt büntethető az elkövető.)

Az információs rendszer⁷² elleni bűncselekményeknél a rendszerbe való jogosulatlan belépés, bennmaradás, a jogosultság kereteinek túllépése, a rendszer működésének akadályozása, a rendszerben levő adatok megváltoztatása, törlése, hozzáférhetetlenné tétele, jelszó, program készítése, átadása, hozzáférhetővé tétele, megszerzése, forgalomba hozatala, erre vonatkozó gazdasági, műszaki, szervezési ismeretek rendelkezésre bocsátása **büntetendő. Ebben a körben az adat** információs rendszerben tárolt, kezelt, feldolgozott vagy továbbított tények, információk vagy fogalmak minden olyan formában való megjelenése, amely információs rendszer általi feldolgozásra alkalmas, ideértve azon programot is, amely valamely funkciónak az információs rendszer által való végrehajtását biztosítja.⁷³

Az elektronikus adat nemcsak tényállási elemként jelenik meg a Btk.-ban, hanem új intézkedési nemet képez az elektronikus adat végleges hozzáférhetetlenné tétele.

Vannak olyan tényállások mind az üzleti, mind a magánszférára vonatkozóan, amelyeknél a jogalkotó közvetlenül nem az adattal való visszaélést, az adat jogosulatlan megszerzését, felhasználását bünteti, hanem egy, az érintett érdekeiből kikerülő titkot véd: magántitok, levéltitok, gazdasági titok, üzleti titok.

Mivel az Szt. szerint a szoftver és a gyűjteményes műnek minősülő adatbázis szerzői alkotásnak minősülnek⁷⁴, és szerzői jogi védelem alatt állnak, ezért a Btk. XXXVII. Fejezete (Szellemi tulajdon elleni bűncselekmények) ezekre is kiterjed.

71 A nemzeti adatvagyon körébe tartozó állami nyilvántartások fokozottabb védelméről szóló 2010. évi CLVII. törvény.

72 Információs rendszer: Az adatok automatikus feldolgozását, kezelését, tárolását, továbbítását biztosító berendezés, vagy az egymással kapcsolatban lévő ilyen berendezések összessége. Btk. 459. § (1) bekezdés 15. pontja.

73 Btk. 423. § (4) bekezdés.

74 Szt. 1. § (2) bekezdés c), p) pontja.

Önellenőrző kérdések

1. Mikor áll a szerző alkotása szerzői jogi védelem alatt?

.....
.....
.....
.....

2. Mi a szoftver fogalma az Szjt. szerint?

.....
.....
.....
.....

3. Hogyan értelmezhető a szabad felhasználás szoftver esetén?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

4. Kit illet meg szerzői jogvédelem az adatbázis esetében?

.....
.....
.....
.....

5. A Btk. melyik része védi a szoftver és a gyűjteményes műnek minősülő adatbázis szerzői jogait?

.....
.....
.....
.....

FOGALOMTÁR:

Adat: általában valamilyen szám vagy számsorozat, esetleg tény, eredmény, amely rögzíthető, valakihez vagy valamihez kapcsolható és annak megismerését, jellemzését segíti elő.

Adatbázis: önálló művek, adatok vagy egyéb tartalmi elemek valamely rendszer vagy módszer szerint elrendezett gyűjteménye, amelynek tartalmi elemeihez – számítástechnikai eszközökkel vagy bármely más módon – egyedileg hozzá lehet férni.

Adatfeldolgozás: az adatkezelési műveletekhez kapcsolódó technikai feladatok elvégzése, függetlenül a műveletek végrehajtásához alkalmazott módszertől és eszköztől, valamint az alkalmazás helyétől, feltéve hogy a technikai feladatot az adatokon végzik;

Adatkezelés: az alkalmazott eljárástól függetlenül az adatokon végzett bármely művelet vagy a műveletek összessége, így különösen az adatok gyűjtése, felvétele, rögzítése, rendszerezése, tárolása, megváltoztatása, felhasználása, lekérdezése, továbbítása, nyilvánosságra hozatala, összehangolása vagy összekapcsolása, zárolása, törlése és megsemmisítése, valamint az adatok további felhasználásának megakadályozása, fénykép-, hang- vagy képfelvétel készítése, valamint a személy azonosítására alkalmas fizikai jellemzők (pl. ujj- vagy tenyérnyomat, DNS-minta, íriszkép) rögzítése.

ÁNYK: általános nyomtatványkitöltő program, egy az Internetről letölthető, általános nyomtatványkitöltő program, amely a központi rendszer része.

ÁNYK űrlap benyújtás támogatási szolgáltatás: részei az ÁNYK, ÁNYT, az ügyfélkapu, a tárhely, a BEDSZ, valamint hatósági oldalon a hivatali kapu és a hozzá tartozó tárhely.

ÁNYT: általános nyomtatványtervező, az ÁNYK párja, amivel megszerkesztik a sablont.

BEDSZ: biztonságos elektronikus dokumentumtovábbító szolgáltatás.

Bűnügyi személyes adat: a büntetőeljárás során vagy azt megelőzően a bűncselekménnyel vagy a büntetőeljárással összefüggésben, a büntetőeljárás lefolytatására, illetve a bűncselekmények felderítésére jogosult szerveknél, továbbá a büntetés-végrehajtás szervezeténél keletkezett, az érintettel kapcsolatba hozható, valamint a büntetett előéletre vonatkozó személyes adat.

EKG: elektronikus kormányzati gerinchálózat.

Elektronikus aláírás: elektronikusan aláírt, elektronikus dokumentumhoz azonosítás céljából, logikailag hozzárendelt vagy azzal elválaszthatatlanul összekapcsolt elektronikus adat.

Elektronikus hirdetés: bármely információs társadalommal összefüggő szolgáltatás vagy – a beszédcélú telefonhívás kivételével – elektronikus hírközlés útján közölt reklám, vagy társadalmi cél megvalósításához kapcsolódó, reklámnak nem minősülő tájékoztatás.

Elektronikus kereskedelmi szolgáltatás: olyan információs társadalommal összefüggő szolgáltatás, amelynek célja valamely birtokba vehető forgalomképes ingó dolog – ideértve a pénzt és az értékpapírt, valamint a dolog módjára hasznosítható természeti erőket –, szolgáltatás, ingatlan, vagyoni értékű jog üzletszerű értékesítése, beszerzése, cseréje vagy más módon történő igénybevétele.

Elektronikus ügyintézés: azon eljárási cselekmények, amelyek során az ügyfél vagy az ügyintézőt biztosító szerv elektronikus nyilatkozatot tesz, vagy az ügyintézőt biztosító szerv az ügyfél vagy más ügyintézőt biztosító szerv nem elektronikus nyilatkozatát elektronikus nyilatkozattá alakítja át és azt az eljárás során felhasználja.

Fokozott biztonságú elektronikus aláírás: ha alkalmas az aláíró azonosítására, egyedülállóan az aláíróhoz köthető, olyan eszközökkel hozták létre, amelyek kizárólag az aláíró befolyása alatt állnak és a dokumentum tartalmához oly módon kapcsolódik, hogy minden – az aláírás elhelyezését követően a dokumentumon tett – módosítás érzékelhető.

Gyűjteményes mű: tartalmának összeválogatása, elrendezése vagy szerkesztése egyéni, eredeti jellegű.

Háromlépcsős teszt: a szabad felhasználás nem lehet sérelmes a mű rendes felhasználására és indokolatlanul nem károsítja a szerző jogos érdekeit, megfelel a tisztesség követelményeinek és nem irányul a szabad felhasználás rendeltetésével össze nem férő célra.

Hivatali kapu: a hatóság belépési pontja elektronikus kapcsolattartás esetén.

Információ: bármely, elektronikus úton feldolgozható, tárolható, továbbítható adat, jel, kép tekintet nélkül arra, hogy annak tartalma jogi védelemben részesül-e. Magába foglalja az adatot is, de emellett képek, jelek összessége, amely valaki számára új ismeretet, értéket, hordoz, függetlenül megszerzési módjától vagy továbbításától.

Információs rendszer: az adatok automatikus feldolgozását, kezelését, tárolását, továbbítását biztosító berendezés, vagy az egymással kapcsolatban lévő ilyen berendezések összessége.

Információs társadalommal összefüggő szolgáltatás: elektronikus úton, távollevők részére, rendszerint ellenszolgáltatás fejében nyújtott szolgáltatás, amelyhez a szolgáltatás igénybe vevője egyedileg fér hozzá.

KEKKH: Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala, feladata az ügyfélkapus regisztráció, SZEÜSZ szolgáltató, az elektronikus közszolgáltatásokhoz, az egyes központi közigazgatási nyilvántartási rendszerek-

hez kapcsolódó adatkezelési és hatósági feladatokkal, azok fejlesztésével, üzemeltetésével foglalkozik, működteti a kormányzati ügyfél-tájékoztató központot, ellátja az integrált ügyintézési és tájékoztatási pont működtetésével összefüggő feladatokat és részt vesz az egyablakos ügyfélközpontú közigazgatási szolgáltatások nyújtásában.

Kormányzati célú hírközlési szolgáltatás: nyilvános hírközlő hálózattól fizikailag vagy logikailag elkülönült, az elektronikus hírközlésről szóló 2003. évi C. törvényben meghatározott kormányzati célú hálózat felhasználásával, meghatározott felhasználók részére, a Kormány által kijelölt szerv (Nemzeti Infokommunikációs Szolgáltató Zrt.) által nyújtott elektronikus hírközlési szolgáltatás.

Közérdekből nyilvános adat: a közérdekű adat fogalma alá nem tartozó minden olyan adat, amelynek nyilvánosságra hozatalát, megismerhetőségét vagy hozzáférhetővé tételét törvény közérdekből elrendeli.

Közérdekű adat: az állami vagy helyi önkormányzati feladatot, valamint jogszabályban meghatározott egyéb közfeladatot ellátó szerv vagy személy kezelésében lévő és tevékenységére vonatkozó vagy közfeladatának ellátásával összefüggésben keletkezett, a személyes adat fogalma alá nem eső, bármilyen módon vagy formában rögzített információ vagy ismeret, függetlenül kezelésének módjától, önálló vagy gyűjteményes jellegétől, így különösen a hatáskörre, illetékességre, szervezeti felépítésre, szakmai tevékenységre, annak eredményességére is kiterjedő értékelésére, a birtokolt adatfajtákra és a működést szabályozó jogszabályokra, valamint a gazdálkodásra, a megkötött szerződésekre vonatkozó adat.

Közvetítő szolgáltató: az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó szolgáltató, amely az igénybe vevő által biztosított információt távközlő hálózaton továbbítja, vagy a távközlő hálózathoz hozzáférést biztosít (egyszerű adatátvitel és hozzáférés-biztosítás – mere conduit),

az igénybe vevő által biztosított információt távközlő hálózaton továbbítja, és az alapvetően a más igénybe vevők kezdeményezésére történő információtovábbítás hatékonyabbá tételét szolgálja (gyorsítótárolás - caching),

az igénybe vevő által biztosított információt tárolja (tárhelyszolgáltatás – hosting),

információk megtalálását elősegítő segédeszközöket biztosít az igénybe vevő számára (keresőszolgáltatás – search engine).

Különleges adat: a faji eredetre, a nemzetiséghez tartozásra, a politikai véleményre vagy pártállásra, a vallásos vagy más világnézeti meggyőződésre, az érdek-képviselői szervezeti tagságra, a szexuális életre, az egészségi állapotra, a kóros szenvedélyre vonatkozik és ebbe a körbe tartozik a bűnügyi személyes adat is.

Minősített adat: nyilvánosságra hozatala, jogosulatlan megszerzése, módosítása vagy felhasználása, illetéktelen személy részére hozzáférhetővé, valamint az arra jogosult részére hozzáférhetővé tétele valamely közérdeket közvetlenül sért vagy veszélyeztet, ezért tartalmára tekintettel annak nyilvánosságát és megismerhetőségét a minősítés keretében korlátozzák.

Nemzeti adatvagyon: a közfeladatot ellátó szervek által kezelt közérdekű adatok, személyes adatok és közérdekből nyilvános adatok összessége.

Notice and take down: értesítési és eltávolítási eljárás.

Privacy: az egyén autonómiája, a magánszféra védelme.

Proaktivitás: az ügyfél kérheti, hogy a már elindított ügye állásáról, az elvégzett eljárási cselekményekről az eljáró hatóságtól felvilágosítást kapjon, akár több hatósági tájékoztatást összesítve is. Ennek feltétele, hogy a hatóság ezt a szolgáltatást biztosítsa.

Spam: kéretlen elektronikus hirdetés.

Személyes adat: az érintettel kapcsolatba hozható adat – különösen az érintett neve, azonosító jele, valamint egy vagy több fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző ismeret –, valamint az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés.

Szerző: aki a művet megalkotta.

SZEÜSZ: szabályozott elektronikus ügyintézési szolgáltatás.

Szoftver: a számítógépi programalkotás és a hozzá tartozó dokumentáció.

Szolgáltató: az információs társadalommal összefüggő szolgáltatást nyújtó természetes, illetve jogi személy vagy jogi személyiség nélküli szervezet.

Üzemzavar: az elektronikus kapcsolattartás során felmerült, annak eszközével használt informatikai rendszer átmeneti vagy tartós meghibásodása és karbantartásának időtartama, amely alatt az elektronikus tájékoztatás, kapcsolattartás, iratfel-töltés, -letöltés, -továbbítás szünetel.